

Balıkesir Merkez 6 Nolu Sağlık Ocağı Bölgesinde Çocuk Sahibi Annelerin Emzirmeleri Hakkında Bir Araştırma*

Ahmet Nesimi Kişioğlu¹, Fazilet Tüfekçi², Nuriye Karadağ³, Selma Başkurt³

¹Yrd.Doç.Dr. S. Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Isparta

²Halk Sağ. Bilim Uzm.Bakırköy 70.Sağlık Meslek Lisesi,İstanbul

³Öğr.Gör. Sağlık Meslek Y.O,Balıkesir

*VI. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Adana, 1998'de poster olarak sunulmuştur

Özet

Anne sütü en az ilk 4-6 ay boyunca bebeğin gelişiminde gerekli olan biyolojik ve psikolojik tüm gereksinimlerini karşılar. Emzirme sadece bebeğin beslenmesi değil, ruhsal gelişimi açısından da önemlidir.

Bu çalışma 3 Mart-27 Haziran 1997 tarihleri arasında Balıkesir İl Merkezi 6 No'lu Sağlık Ocağı Bölgesinde ev ziyaretleri yapılarak ve 266 anne ile görüşülüp anket formu doldurtularak yapılmış, veriler bilgisayarda EPI5 yazılımı ile değerlendirilmiştir.

Araştırma grubunun yüzde 85.5'i bebeğini emzirdiğini belirtmektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe bebeğini emziren ve emzirme konusunda bilgi alan anne oranı artmaktadır. Kadının ve çocuğun sağlığı açısından anne sütü ve emzirmenin önemi düşünüldüğünde bu oranın artması, eğitimin önemini ortaya koymaktadır.

Bebeğin büyüme ve gelişmesini izlemeye sağlık ocağı ve sağlık personeline başvuran anneler yüzde 59.3'tür. Sağlık personelinin amacı yalnız çocuk sahibi kadınların değil doğurgan yaştaki bütün kadınların sağlık ocaklarına gelmelerini ve sağlık personeli ile etkili bir iletişim kurmalarını sağlamak olmalıdır.

Bebeğini üç ay ve daha az emzirdiğini belirten anne oranı yüzde 19.9'dur. çalışmalarımız bu sürenin an az 4-6 ay olmasını sağlamak üzere planlanmalıdır.

Bebeğe ilk verilecek gıdayı şekerli su olarak belirtenler yüzde 19.9'dur. Bebek beslenmesindeki bu tür yanlış inanışların olumsuz etkileri düşünüldüğünde bu konunun üzerinde önemle durulması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Emzirme, bilgi, davranış

The Investigation of the Knowledge About Breast Feeding in Village Clinic # 6, in Balıkesir

Abstract

During the first 4-6 months, mother's milk meets all the basic needs of an infant, both biological and psychological. Process of breast feeding is important not only to feeding but to the psychological development of the infant.

This study was conducted between march 3-june 27, 1997. During this study, 266 mothers interviewed through questionnaire, and the data evaluated on the computer by EPI 5 software.

The 85.5 % of the mothers state that they suckle the babies. As the level of education increases the rate of mothers who breast feed their babies and who gather information on breast feeding increases too. Considering the importance of breast feeding to both the mothers and the infant's health, an increase in this rate emphasizes the importance of education.

59.3 % of the mothers ask for help to monitor their baby's development and growth. The health staff must aim to encourage not only those with babies but also all the women who can deliver a baby, to come to the nursing home and ask for help.

Those who suckles their babies for three months or less makes 19.9 % of the mothers.

19.9 % of the mothers say that, the first nutrient to be given to babies is water with sugar. Considering the negative effects of such wrong ideas in baby feeding, this problem must be dealt with top priority.

Key Words: Breast feeding, knowledge, behaviour

Gebelik esnasında fetus anneden aldığı besinlerle beslenir ve büyür. Doğumdan sonraki emzirlilik döneminde de anne, bebeğinin gelişmesinde

yine en önemli rolü oynar. Süt salgılar ve yavrusunun tüm besin gereksinimini karşılar (1). Özellikle gebeliğin sonlarına doğru başlanarak doğum-

dan sonra 2-4. gün anne memesinden salgılanan kolostrumun bebeğe verilmesi gereklidir (2). Yenidoğan bebeğe verilecek en iyi besin kendi annesinin sütüdür. Anne sütü en az ilk 4-6 ay boyunca bebeğin gelişmesinde gerekli olan biyolojik ve psikolojik tüm gereksinimlerini karşılar. Emzirme sadece bebeğin beslenmesi değil, ruhsal gelişimi açısından da önemlidir (3). Anne sütü, belirli özellikleri taşıması nedeniyle bebeğe verilebilecek en uygun besindir. Anne sütünün bebeğe 4-6 ay yalnız verilmesi önerilmektedir. Anne sütünün besleyici değerinin yanında, enfeksiyon önleyici faktörler içermesi, antialerjik özellikleri, bebek ve anne arasındaki yakınlaşmayı sağlaması ve bebeğin psikolojik gelişimi açısından emzirme yaşamsal önem taşımaktadır (4).

Emzirme ülkemizde geleneksel ve yaygın bir bebek besleme yöntemidir. Ancak son yıllarda kadının aktif çalışma hayatına girmesi, yanlış bilgilendirme, hazır mamanın iyi bir pazar oluşturması gibi nedenlerle anne sütü bebek beslenmesinde önemini yitiriyor görünmektedir. Bu çalışma anne sütünün ve emzirmenin önemini vurgulamak ve anneleri emzirmeye teşvik edip bilgilendirmek amacıyla planlanmıştır.

Materyel ve Metod

Bu çalışma 3 Mart-27 Haziran 1997 tarihleri arasında Balıkesir İl Merkezi 6 No'lu Sağlık Ocağı Bölgesinde ev ziyaretleri yapılarak ve 266 ane ile görüşülüp anket formu doldurtularak yapılmış, veriler bilgisayarda "EP15 for Windows" yazılımı ile değerlendirilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Araştırmaya katılan annelerin yüzde 1.8'i 19 yaş ve altı, yüzde 24.0'ü 35 yaş ve üzerindedir. Eğitim durumları incelendiğinde de yüzde 2.6'sı okuryazar değil iken yüzde 63.5'i lise ve üzeri eğitim almışlardır. Annelerin yüzde 39.4'ü çalışmazken yüzde 60.6'sı para getirici herhangi bir işte çalıştığını ifade etmektedir. Çalışanların da yaklaşık yarısı memur olarak çalışmaktadır. Evlilik yaşını 24 ve aşağısı olarak belirtenler yüzde 25.9, 19 yaş ve altı olarak belirtenler yüzde 1.8'dir. İlk doğumunu 24 yaş ve altında yapanlar araştırma grubunun yüzde 11.2'sini, 35 yaş ve üzerinde yapanlar yüzde 1.8'ini oluşturmaktadır. Kadının eğitim düzeyinin yükselmesi ve çalışma hayatına girmesiyle evlilik ve anne olma yaşı yükselmektedir. Bu durumun anne ve çocuk sağlığı açısından olumlu katkıları olacağı söylenebilir.

Araştırma grubunun yüzde 43.7'si hamileliğinde tıbbi bir sorun yaşamadığını ifade ederken

yüzde 56.3'ü tıbbi sorunu olduğunu belirtmişlerdir. Tıbbi sorunlardan anemi yüzde 28.5 ile ilk sıradadır.

Araştırma grubunun yüzde 46.1'i 2 çocuk sahibi iken 4 ve üzeri çocuğu olan anneler yüzde 4.1'dir. Ailenin sahip olduğu çocuk sayısı azaldıkça, çocuğun ve ailenin yaşam standardı yükselecektir.

Araştırma kapsamındaki annelerin yüzde 85.5'i bebeğini emzirdiğini, yüzde 14.5'i emziremediğini belirtmişlerdir. Emzirmeme nedenleri olarak bebeğin emmek istememesi (% 41.2) ve annenin sütünün yetmemesi (% 38.2) ifade edilmektedir. Anne sütünün yetmezliği söz konusu değildir. Ancak uygulamada yapılan hatalar sonunda sonuçta sütün yapımı azalabilir. Anne sütü bir defa kesildikten sonra yeniden yapılamadığından geri dönüş mümkün değildir (3). Bu nedenle eğitim önemlidir.

Hamileliğinde emzirme konusunda bilgi alanlar yüzde 63.5 olup, bu bilgiyi sağlık personellerinden aldıklarını belirtenler çoğunluğu oluşturmaktadır. Daha önce yapılan çalışmalarda da kadına daha gebe kalmadan önce bilgi verilmeye başlanması ve sütü artırıcı beslenme alışkanlıkları kazandırılmasının toplum sağlığı açısından gerekliliği vurgulanmaktadır (5).

Yenidoğana ilk verilen gıdanın anne sütü olması gerektiğini belirten anneler yüzde 86.8 olmasına rağmen doğumdan sonraki ilk bir saatte bebeğini emziren anneler daha düşüktür (% 42.8). Bebeğini doğumdan 12 saat sonra emziren anneler yüzde 7.8'dir. Oysa anne bebeğini doğum sonrası ne kadar kısa sürede emzirirse süt salgılaması daha fazla olacak, bebeğin ve annenin yakınlaşmaları, uterusun involusyonu daha kısa sürede gerçekleşebilecektir. UNICEF ve WHO, 1991 yılında BFHI (Baby Friendly Hospital İnitiation-Bebek Dostu Hastaneler) adı altında büyük bir kampanya açmıştır. Bu kampanyanın amacı, sağlık personelinin anneleri emzirecek beslemelerinin en iyi yol olduğu konusunda yönlendirmeleridir. WHO ve UNICEF hemşirelerden kendi hastanelerinde bu konuda çalışmalarını istemektedir (6).

Kolostrumu veren anne oranı yüzde 92.4'dür. Kitle iletişim araçlarından da yararlanılarak bu olumlu geleneksel uygulamadan daha etkin şekilde yararlanılabilir.

Annelerin yüzde 41.0'i bebeğini 10 ay ve daha uzun süre emzirirken, yüzde 21.4'ü 4-6 ay arası emzirmektedir. Oysa yaşamın ilk 6 ayı için en iyi besin anne sütüdür. Anne sütü bebeğe 6 aya kadar

su bile verilmeksizin verilmelidir(7). Birkaç istisna çalışma dışında çoğu çalışmalarda emzirerek beslemenin en iyi besleme şekli olduğu belirtilmektedir. Kötü hijyenik koşullara sahip fakir ülkelerde emzirerek besleme hayati öneme sahiptir(8). Anne sütü ile beslenen canlıların erken yürüdükleri, çevreye uyumlu oldukları, daha insancıl ve olumlu davranışlar gösterdikleri doğrulanmıştır. Aynı zamanda anne sütünün çocukta entelektüel beceriyi arttırdığı, psişik ve somatik gelişme sağlaması sonucunda parmak emmenin dahi az görüldüğü bir gösterilmiştir (9-10).

Anne sütünü arttıran yiyeceklerde; tatlılar ve bol şekerli yiyecekler ilk sırada (% 54.5) olup et ve süt ürünleri ikinci sırada gelmektedir (% 20.3).

Annelerin yüzde 59.3'ü bebeğin büyümesinin yeterli olduğunu anlamada sağlık kontrollerine götürerek kilosunu öğrenmeyi yeterli görmektedir. Erdemir ve Atalay'ın 1990 yılında Sivas İlinde yaptıkları benzer çalışmada bebeğin yeterli beslendiğini saptamada sağlık kontrollerinde izlenme oranı yüzde 0.9 olarak bulunmuştur. Bu oranın yıllarla doğru orantılı olarak artması, sağlık eğitimi ve çocuk sağlığı açısından olumlu bir gelişmedir (4).

Kadının çalışması ve emzirme arasındaki ilişki incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (χ^2 : 5.08; $p>0.05$). Ailenin sosyal güvencesi ile emzirme arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Araştırmaya katılan annelerin son bebeğinin cinsiyeti ve emzirmeleri arasındaki ilişki incelendiğinde istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur (Tablo 1)

Tablo 1. Araştırmaya katılan annelerin son bebeklerinin cinsiyeti ve emzirmeleri arasındaki ilişki durumu

Son bebeğin cinsiyeti	Emzirdiniz mi			
	Evet		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%*
Kız	113	89.6	13	10.4
Erkek	125	89.2	15	10.8

χ^2 : 0.01; $p>0.05$

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Annelerin Eğitim Düzeyi ve Emzirme Konusunda Bilgi Alma Durumları

Eğitim Durumu	Emzirme konusunda bilgi aldınız mı			
	Evet		Hayır	
	Sayı	%*	Sayı	%*
Okuryazar	4	44.5	5	55.5
İlkokul	44	57.2	33	42.8
Orta-Lise	66	59.5	45	40.5
Yüksekokul	55	79.8	14	20.2

χ^2 : 11.36; $p<0.05$

Araştırmaya katılan annelerin eğitim düzeyi ve emzirme konusunda bilgi almaları incelendiğinde,

eğitim düzeyi yükseldikçe bilgi alma oranının arttığı saptanmıştır (Tablo 2)

Tablo 3'de görüldüğü gibi eğitim düzeyi ve emzirme arasındaki ilişki incelendiğinde fark istatistiksel olarak anlamlıdır .

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Annelerin Eğitim Düzeyi ve Bebeklerini Emzirmeleri Arasındaki İlişki Durumu

Eğitim Durumu	Emzirdiniz mi			
	Evet		Hayır	
	Sayı	%*	Sayı	%*
Okuryazar	6	66.6	3	33.4
İlk+ortaokul	78	87.6	11	12.4
Lise+	154	91.6	14	8.4

χ^2 : 6.08; $p<0.05$

Sonuç ve Öneriler

Çocuk beslenmesinde yararları çok açık bir şekilde ortaya konulan anne sütü ile beslenme desteklenmelidir. Emzirme açısından bebekler için doğumdan sonraki ilk altı ay gelecekteki sağlıklı yaşamlarını etkileyecek en önemli dönemdir.

Çalışmamızda 19 yaş ve altında evlenenlerin oranı yüzde 1.8'dir. Bu oran düşük görülmele birlikte bu yaş grubunun istenilen eğitim düzeyine gelmemiş olması ve toplumda üretken bir rol oynamaması nedeniyle toplum sağlığı açısından olumsuz bir durumdur. Araştırma grubunun yüzde 85.5'i bebeğini emzirmiş olup; ilimizdeki bebek dostu Doğum ve Çocuk Bakım Evi Hastanesi'nin olumlu çalışmaları ve sağlık personelinin özverili katkılarıyla bu oranın % 100 olması dileğimizdir.

Sağlık ocağı personeli, ev ziyaretleri ve sağlık ocağına gelen kimselere, özellikle evlilik durumlarına bakılmaksızın, doğurganlık dönemindeki kadınlara emzirme ve anne sütü hakkında bilgi vermelidir.

Temel ilköğretim okullarından başlamak üzere beslenme ve anne sütü ile ilgili konuların ders müfredatlarında yer alması, halk sağlığı açısından olumlu bir gelişme olacaktır.

Genel olarak, anne sütündeki ilaçların pek çoğunun ciddi bir zararlı etkisi gösterilmiş değildir. Bebeğini emziren bir anneye ilaç başlarken, anne sütü ile beslemenin önemide gözönünde bulundularak yaklaşmak gerekir.

Gazete, radyo ve TV gibi toplu iletişim araçları ile bu konuda halkın bilgilendirilmesi için programlar yapılmalıdır.

Yazışma Adresi:

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Nesimi Kişioğlu
S. Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı/ISPARTA

Kaynaklar

- 1-Baysal A. Beslenme. 2. baskı. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 1985:112-5.
- 2-Tanyer Ş. Ankara: Çocuk Sağlığı ve Hemşireliği.1995:8.
- 3-Akşit MA. Beslenmeye Giriş. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1993:491.
- 4-Erdemir F, Atalay M. Anne Sütü İle Beslenen ve Beslenmeyen 0-24 Aylık Çocuklarda Boy ve Ağırlık Dağılımları. II. Ulusal Hemşirelik Kongresi,12-14 Eylül 1990-İzmir:171-7.
- 5-Koppe JG. Nutrition and breast-feeding. Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol. 1995;61(1):73-8.
- 6- Jones F, Green M. Baby friendly care. Can Nurse. 1993;89(9):36-9.
- 7-Öztürk Y, Günay O (ed). Anne Sütü. Aile Sağlığı El Kitabı. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, No:83, 1995:80.
- 8-Seip M. Infant nutrition in a historical perspective.Tidsskr Nor Laegeforen. 1993;113(30):3718-22.
- 9-Tuncel N. Süt Çocuğu Beslenmesinde Anne-Bebek Etkileşimi. Hemşirelik Bülteni 1987; 2(9): 9.
- 10-Menghetti E, Marulli P, Mucedola G, Montaleone M. The nutrition of the nursing mother in light of a study of 200 new mothers. Minerva Pediatr. 1994;46(7-8):331-4.